

Анонимизиран текст

Превод

C-600/21 - 1

Дело C-600/21

Преюдициално запитване

Дата на постъпване в Съда:

28 септември 2021 г.

Запитваща юрисдикция:

Cour de cassation (Франция)

Дата на акта за преюдициално запитване:

16 юни 2021 г.

Ищец:

QE

Ответник:

Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest

[...]

РЕШЕНИЕ НА COUR DE CASSATION, PREMIÈRE CHAMBRE CIVILE (КАСАЦИОНЕН СЪД, ПЪРВО ГРАЖДАНСКО ОТДЕЛЕНИЕ) ОТ 16 ЮНИ 2021 г.

QE, [...] Мезон Алфор, подава [...] касационна жалба[...] срещу решение от 3 октомври 2019 г. на Cour d'appel de Versailles (Апелативен съд Версай, Франция) (шестнадесети състав) в рамките на спора му с дружеството Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest, [...] Нант, ответник в касационното производство.

[...] [процесуална информация]

Факти и производство

- 1 Съгласно обжалваното решение (Версай, 3 октомври 2019 г.), постановено след връщане на делото за ново разглеждане от касационна инстанция (1re Civ., 26 септември 2018 г., [...]), след оферта, приета на 21 февруари 2006 г., потвърдена с официален документ от 17 май 2006 г., Caisse fédérale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest, чиито правопреемник е Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest (наричано по-нататък „банката“) е отпуснало на QE (наричан по-нататък „кредитополучателят“) кредит за придобиване на недвижим имот на стойност 209 109 EUR със срок на погасяване от двадесет години. Член 16-1 от общите условия на договора е предвиждал, че при закъснение на плащането на вноски по главницата, лихвите или таксите от над тридесет дни дължимите суми стават автоматично и незабавно изискуеми без формалности нито покана за доброволно изпълнение.
- 2 Тъй като вноската с падеж 10 декември 2012 г. в размер на 904,50 EUR и тази с падеж януари 2013 г. не са били платени, на 29 януари 2013 г. без предварителна покана за доброволно изпълнение банката обявява предсрочната изискуемост и на 17 септември 2015 г. пристъпва към изпълнителен заповед в жилището на кредитополучателя. Като твърди, че изпълнителният лист е съдържал нередности, на 13 октомври 2015 г. кредитополучателят сезира съда по изпълнението с искане за отмяна на производството.

Анализ на основанията

[...]

- 3 [...] [Първо основание, което е ирелевантно за настоящото производство]

По второто основание

Текст на основанието

- 4 Кредитополучателят критикува решението за това, че отхвърля исканията му, при положение че:

„1. в договорите, сключени между продавачи или доставчици и потребители, неравноправни са тези клаузи, които имат за цел или резултат да създадат в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между правата и задълженията на страните по договора; освен ако продавачът или доставчикът не представи доказателства за противното, за неравноправни се считат клаузите, които имат за цел или резултат да признаят на продавача или доставчика правото да прекрати договора без предизвестие с разумен срок; съдът, който разглежда спора по същество, трябва служебно да

установи неравноправния характер на представените му клаузи, когато са налице фактическите и правните елементи, които да му позволят да се произнесе; в случая, след като е установил, че член 16.1 от договора за кредит предвижда, че кредиторът може да обяви предсрочната изискуемост без формалности и покана за доброволно изпълнение, когато кредитополучателят забави плащането на вноса по кредита с повече от тридесет дни, като не е проверил дали тази клауза, която признава правото на продавача или доставчика да прекрати договора без предизвестие с разумен срок, трябва да се счита за неравноправна, Cour d'appel (Апелативен съд) не е обосновал решението си с оглед на предишен член L. 132-1 (понастоящем член L. 212-1), предишен член R. 132-2, 4° (понастоящем член R. 212-2, 4°), член R. 632-1 и предишен член L. 141-4 от Code de la consommation (Потребителски кодекс) във връзка с член 1184 от Code civil (Граждански кодекс) (в редакцията му, предхождаща Ordonnance du 10 février 2016 (Наредба от 10 февруари 2016 г.);

2. в договорите, сключени между продавачи или доставчици и потребители, неравноправни са тези клаузи, които имат за цел или резултат да създадат в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между правата и задълженията на страните по договора; неравноправна е клауза, която позволява на кредитора да обяви предсрочната изискуемост, което води до незабавна изискуемост на дължимите суми поради забавянето с над тридесет дни на плащането на вноса по кредита, без на кредитополучателя да се даде възможност да обясни причините за това забавяне; съдът, който разглежда спора по същество, трябва служебно да установи неравноправния характер на представените му клаузи, когато са налице фактическите и правните елементи, които да му позволят да се произнесе; в случая, като не е проверил дали член 16.1 от договора за кредит е неравноправна клауза, тъй като при забава на плащането на вноса с повече от тридесет дни позволява на кредитора да прекрати едностранно договора, без да даде на кредитополучателя възможност да обясни причините за неизпълнението, Cour d'appel (Апелативен съд) не е обосновал решението си с оглед на член L. 132-1 (понастоящем член L. 212-1), член R. 632-1 и предишен член L. 141-4 от Потребителския кодекс във връзка с член 1184 от Гражданския кодекс (в редакцията му, предхождаща Наредбата от 10 февруари 2016 г.);

3. в договорите, сключени между продавачи или доставчици и потребители, неравноправни са тези клаузи, които имат за цел или резултат да създадат в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между правата и задълженията на страните по договора; съдът, който разглежда спора по същество, трябва служебно да установи неравноправния характер на представените му клаузи, когато са налице фактическите и правните елементи, които да му позволят да се произнесе; Съдът на ЕС е постановил, че член 3, параграф 1 и член 4 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори трябва да се тълкуват в смисъл, че що се отнася до преценката на националната юрисдикция относно твърдения неравноправен характер на

клауза относно предсрочната изискуемост поради неизпълнение на задълженията на длъжника през ограничен период, посочената юрисдикция трябва да провери по-специално дали възможността на продавача или доставчика да обяви целия кредит за изискуем зависи от неизпълнението от страна на потребителя на основно в съответното договорно правоотношение задължение, дали тази възможност е предвидена в случаите, в които посоченото неизпълнение е достатъчно тежко с оглед на срока на кредита и размера на задължението по него, дали тя дерогира приложимите в тази област правни норми и дали националното право предвижда подходящи и ефективни средства, позволяващи на потребителя, за когото се прилага такава клауза, да преустанови действието на посочената изискуемост на кредита (решение от 26 януари 2017 г., *Banco Primus*, C-421/4); в случая, като не е проверил дали член 16.1 от договора за кредит е неравноправна клауза, тъй като позволява прекратяване на договор, сключен за срок от двадесет години и на стойност от 209 109 EUR, само на основание на обикновено забавяне на плащането на вноската от над тридесет дни, *Cour d'appel* (Апелативен съд) не е обосновал решението си с оглед на член 3, параграф 1 и член 4 от Директива 93/13/ЕИО от 5 април 1993 г., както са тълкувани от Съда на ЕС, във връзка с член L. 132-1 (понастоящем член L. 212-1), член R. 632-1 и предишен член L. 141-4 от Потребителския кодекс“.

Отговор на Съда

Като взе предвид член 267 от Договора за функционирането на Европейския съюз,

Правото на Европейския съюз

- 5 Член 3, параграф 1 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори гласи, че в случаите, когато дадена договорна клауза не е индивидуално договорена, се счита за неравноправна, когато въпреки изискването за добросъвестност, тя създава в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между правата и задълженията, произтичащи от договора.
- 6 В член 4 от тази директива се уточнява:
 - „1. Без да се засяга член 7, преценката за неравноправност на дадена клауза се извършва, като се отчита характер[ът] на стоките или услугите, за които е сключен договорът, и се вземат предвид всички обстоятелства, довели до сключването му, към момента на самото сключване, както и всички останали клаузи в договора, или такива, съдържащи се в друг договор, от който той произтича.
 2. Преценката за неравноправния характер на клаузите не се свързва нито с основния предмет на договора, нито със съответствието на цената и

възнаграждението, от една страна, и по отношение на доставените стоки или предоставените услуги, от друга, при условие че тези клаузи са изразени на ясен и разбираем език“.

- 7 В решение от 26 януари 2017 г. (Banco Primus SA, C-421/14) Съдът на Европейския съюз (наричан по-нататък „Съдът на ЕС“) е постановил, че член 3, параграф 1 и член 4 от Директива 93/13 трябва да се тълкуват в смисъл, че:

„- разглеждането на твърдян неравноправен характер на клауза от договор, сключен между продавач или доставчик и потребител, налага да се определи дали тази клауза създава в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между правата и задълженията, произтичащи от договора. Това разглеждане трябва да се извърши съгласно националните правила, които намират приложение при липса на уговорка между страните, с оглед на правните средства за защита, с които разполага потребителят съгласно националното право, за да се преустанови действието на този вид клаузи, на характера на стоките или услугите, за които е сключен договорът, както и на всички обстоятелства, довели до сключването му, [...]

- що се отнася до преценката на националната юрисдикция относно твърдения неравноправен характер на клауза относно предсрочната изискуемост поради неизпълнение на задълженията на длъжника през ограничен период, посочената юрисдикция трябва да провери по-специално дали възможността на продавача или доставчика да обяви целия кредит за изискуем, зависи от неизпълнението от страна на потребителя на основно в съответното договорно правоотношение задължение, дали тази възможност е предвидена в случаите, в които посоченото неизпълнение е достатъчно тежко с оглед на срока на кредита и размера на задължението по него, дали тя дерогира приложимите в тази област правни норми и дали националното право предвижда подходящи и ефективни средства, позволяващи на потребителя, за когото се прилага такава клауза, да преустанови действието на посочената изискуемост на кредита“.

Националното право

- 8 Съгласно член L. 132-1 от Потребителския кодекс в редакцията му съгласно Ordonnance n° 2001-741 du 23 août 2001 (Наредба № 2001-741 от 23 август 2001 г.), приложима към спора и транспонираща по-специално тази директива, в договорите, сключени между, от една страна, продавач или доставчик, и от друга, потребител или лице, което не е продавач или доставчик, неравноправни са тези клаузи, които имат за цел или резултат да създадат в ущърб на лицето, което не е продавач или доставчик, или на потребителя, значителна неравнопоставеност между правата и задълженията по договора.

- 9 Съгласно постоянната практика на Cour de cassation (Касационен съд, Франция) членове 1134, 1147 и 1184 от Гражданския кодекс, в редакцията им, предхождаща тази съгласно Ordonnance n° 2016-131 du 10 février 2016 (Наредба № 2016-131 от 10 февруари 2016 г.), трябва да се тълкуват в смисъл, че ако договор за паричен кредит предвижда, че неизпълнение от страна на кредитополучател, който не е търговец, води до предсрочна изискуемост, кредиторът не може да обяви настъпването ѝ без да отправя покана за доброволно изпълнение, която не да не е била изпълнена и в която да е посочен срокът, с който кредитополучателят разполага, за да я оспори. Посоченият съд обаче допуска, че е възможно изключение от това изискване за покана за доброволно изпълнение при наличие на изрична и недвусмислена разпоредба в договора (1re Civ., 3 февруари 2004 г., [...]; 1re Civ., 3 юни 2015 г., [...]; 1re Civ., 22 юни 2017 г., [...]), след като по този начин потребителят е информиран за последствията от неизпълнението на задълженията си.

Мотиви за отправяне на преюдициалното запитване

- 10 Разглеждането на частите на основанието предполага да се определи дали член 3, параграф 1 и член 4 от директивата трябва да се тълкуват в смисъл, че в договорите, сключени с потребители, не се допуска договорно освобождаване от изискването за покана за доброволно изпълнение, дори когато това освобождаване е предвидено изрично и недвусмислено в договора, и дали спорната клауза трябва да се счита за неравнопоставена с оглед по-специално на критериите, изведени от Съда на ЕС в решение от 26 януари 2017 г., *Banco Primus (C-421/14)*, тъй като води до автоматично настъпване на предсрочната изискуемост при закъснение от над тридесет дни на плащането на вноската по главницата, лихвите или таксите. Като довод в подкрепа на наличието на значителна неравнопоставеност може да се изтъкне, че такава клауза позволява на кредитора да прекрати договора без предизвестие с разумен срок и без да даде възможност на кредитополучателя да обясни неизпълнението си. Като довод в подкрепа на липсата на неравнопоставен характер може да се изтъкне, че за да е валидна, такава клауза трябва да е предвидена изрично и недвусмислено, така че кредитополучателят да е напълно информиран за задълженията си. Може да се добави, че кредитополучателят винаги има възможност да сезира съда, за да оспори прилагането на клаузата и да обжалва злоупотреба при обявяването на предсрочната изискуемост от кредитора.
- 11 С оглед на първия критерий, въведен с цитираното по-горе решение от 26 януари 2017 г. на Съда на ЕС, за преценката на националната юрисдикция на евентуалния неравнопоставен характер на клауза относно предсрочната изискуемост поради неизпълнение на задълженията на длъжника през ограничен период, може да се приеме, че неплащането от потребителя на месечна вноска на предвидения падеж представлява неизпълнение от негова страна на основно задължение, тъй като се е задължил да плаща

предвидените месечни вноски и този ангажимент е предопределил ангажимента на кредитора.

- 12 Вторият критерий, който предполага да се прецени дали закъснение от над тридесет дни на плащането на вноска по главницата, лихвите или таксите, както е предвидено във въпросната клауза, представлява достатъчно тежко нарушение с оглед на срока и размера на кредита, поставя повече въпросителни. Предвид удължаването на сроковете на кредитите и намаляването на лихвите сумите на просрочените задължения може да са сравнително ниски с оглед на срока и размера на кредитите към момента на обявяването на предсрочната изискуемост, така че да е възможно достатъчно тежкият характер на неизпълнението бъде смекчен и да се вземе предвид общия баланс на договорните правоотношения. Подобно съображение, което предполага съдът да определя за всеки отделен случай считано от какъв размер, отнесен към срока и стойността на договора, и от какъв срок неизпълнението е достатъчно тежко, за да обоснове незабавна изискуемост на кредита, може обаче да се разглежда като пораждано неравенство между потребителите.
- 13 Следователно възниква въпросът дали закъснение от над тридесет дни на плащането само на една вноска по главницата, лихвите или таксите, както е предвидено във въпросната клауза, може да представлява достатъчно тежко нарушение с оглед на срока и размера на кредита.
- 14 В съответствие с третия критерий следва да се определи дали при липсата на специални договорни разпоредби клаузата дерогира приложимите в тази област общи правни норми. Общата правна уредба предвижда изпращането на покана за доброволно изпълнение преди обявяването на предсрочната изискуемост, като обаче допуска страните да дерогират това правило, в който случай се изисква предизвестие с разумен срок. Предизвестие в разглежданата клауза е от тридесет дни, поради което можем да си зададем въпроса дали този срок може да се счита за достатъчен кредитополучателят да се свърже с кредитора, да обясни причините за неизпълнението си и да намери решение, за да извърши дължимите плащания. Договорът обаче предвижда освен това възможността кредитополучателят да поиска промяна на падежите, която да му позволи евентуално да избегне риска от неплащане.
- 15 При все това е важно да се установи дали може да се приеме, че предизвестие от тридесет дни поражда значителна неравнопоставеност в ущърб на потребителя.
- 16 Накрая, в решението на Съда на ЕС от 26 януари 2017 г. не е уточнено дали четирите критерия за преценката на националната юрисдикция на твърдения неравноправен характер на клауза относно предсрочната изискуемост поради неизпълнение на задълженията на длъжника през ограничен период са кумулативни или алтернативни. Този аспект е необходим за намиране на

отговор на основанията и за предоставяне на разяснения на националния съд относно методиката, която трябва да използва за преценката на неравноправния характера на спорната клауза.

- 17 Възниква също въпросът дали в случай на кумулативни критерии неравноправният характер на клаузата може при все това да се изключи с оглед на относителната важност на един или друг критерий.
- 18 Повдигнатите с касационното основание въпроси, от които зависи изходът на касационното производство и които изискват еднакво тълкуване на приложимите в случая текстове от правото на Съюза, обосновават сезирането на Съда на Европейския съюз.
- 19 Следователно е налице основание за спиране на производството по касационната жалба до произнасянето на Съда по тези различни въпроси.

ПО ИЗЛОЖЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ Cour de cassation (Касационен съд, Франция):

[...],

ОТПРАВЯ до Съда на Европейския съюз следните въпроси:

1. Трябва ли член 3, параграф 1 и член 4 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори да се тълкуват в смисъл, че не допускат освобождаване от задължението за покана за доброволно изпълнение в сключените с потребителите договори, дори когато това освобождаване е предвидено изрично и недвусмислено в договора?

2. Трябва ли решение на Съда на Европейския съюз от 26 януари 2017 г., *Banco Primus* (C-421/14), да се тълкува в смисъл, че закъснение от над тридесет дни на плащането само на една вноска по главницата, лихвите или таксите представлява достатъчно тежко нарушение с оглед на срока и размера на кредита и на общия баланс на договорните правоотношения?

3. Трябва ли член 3, параграф 1 и член 4 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година да се тълкуват в смисъл, че не допускат клауза, която предвижда, че предсрочната изискуемост може да бъде обявена при закъснение от над тридесет дни, когато националното право, което изисква кредиторът да изпрати покана за доброволно изпълнение преди обявяването на предсрочната изискуемост, допуска страните да дерогират това правило, в който случай се изисква предизвестие с разумен срок?

4. Кумулативни или алтернативни са четирите критерия, които Съдът на Европейския съюз е извел в решение от 26 януари 2017 г., *Banco Primus* (C-421/14), за преценката на националната юрисдикция на евентуалния

неравноправен характер на клауза относно предсрочната изискуемост поради неизпълнение на задълженията на длъжника през ограничен период?

5. Ако тези критерии са кумулативни, може ли при все това неравноправният характер на клаузата да се изключи с оглед на относителната важност на един или друг критерий?

СПИРА производството до постановяване на решение от Съда на Европейския съюз;

[...] [Касационни основания, приложени към решението]

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ